

ארכיון מעין-צבי

תעוד חברים ברשם-קול

מאיר זרמי

זכרונות חיים

בשנים 1942 - 1986

מספרי קלטות:

הוקלט בשנת: 1986

ראיון ע"י:

שולמית קוגלמן

עריכה ע"י:

אווה אדוריאן

מאיר זרמי

27.9.1986

אני נמצא במעין צבי החל משנת 1952. קודם לכן הייתי בקיבוץ שדות-ים וברצוני לתאר עכשיו את פרשת חיי בשדות-ים משום שתקופה זו היתה פרק מיוחד בחיי שהיה קשור עם מקצוע מיוחד.

שולמית: מי אתה?

מאיר: אני מאיר זרמי. הגעתי כבודד לשדות ים, אמנם הייתי בוגר תנועת הנוער ה"מחנות העולים" ובדרך כלל בוגרי התנועה היו מתארגנים והולכים להשלמות או להקמת קיבוצים חדשים בקבוצות וגרעינים. אולם אני הייתי בין המעטים שהגיעו לקיבוצים מתנועת נוער כבודדים. הסיבה שהגעתי לשדות-ים מקורה בכך שבצעירותי בקרית חיים, הייתי חבר הפלוגה הימית ולמדתי לפרוש מפרשים, לחתור בסירות וקצת נווטיקה איכותית. באותה תקופה בתום מלחמת העולם השנייה ב- 42- 43 שדות ים כבר היתה בתכנית לפיתוח ענף כלכלי חדש הקשור בים – גם מטעמי ביטחון של הישוב בארץ בתקופה ההיא, היתה חשיבות גדולה לקשר אל הים וללמוד הימאות. ולכן כל מי שהיה לו ידע כלשהו בשטח זה היו פונים אליו ישירות והיו אומרים לו: "חבר יקר, אנחנו מנסים לקבץ את אלה שיודעים משהו בימאות בקיבוץ בשדות ים. באותם ימים להגיד "לא, אני חבר בגרעין, יש לי קבוצת ידדים, ואתם ברצוני ללכת" לא עלה על הדעת. כך ביום בהיר אחד הופעתי בשדות ים. איש אינו מכיר אותי ואני איני מכיר איש, כמובן שהיו בשדות-ים כמה בוגרי המחנות העולים, שהכירו את שמי, ידעו שאני שייך לסניף בקריות, ויכלו להמליץ על כך, שהנה זה חבר טוב מהמחנות העולים שמבין משהו בימאות טוב, מקבלים אותו לניסיון.

שכון לא היה. באותה תקופה פעלה שיטת הפרימוסים, כלומר גרו שלושה בחדר, גם אם היה שם זוג נשוי, הכניסו לו שלישי לחדר. אני לא יכולתי לעמוד בשיטה זו, ותוך סיור בחצר הקטנה של שדות ים, גיליתי שיש סככה של רשתות דיג. לקחתי שק, מילאתי אותו בשרידי הקלחים של תירס ובין הרשתות שמת לי ארגז של פרי הדר, מצרף מצוי באותה תקופה, ריכזתי את מעט החפצים שהיו לי שם, וזה היה מקום השיכון שלי עד אשר רווח קצת המצב והעניינים הסתדרו. כאשר הגיעה פנינה, קיבלנו שנינו אוהל לגור בו. אני מוכרח לומר שלא הייתי היחיד שהלך בודד למשק מסוים, היו עובדות נוספות כאלו. באותה תקופה היתה פניה כזו אל חברי ורעי צבי שמאלי ז"ל,

שילך לבית הערבה. מדוע? כי הוא היה בוגר "בוסמת", בעל מקצוע במכונאות וניסו באותה תקופה לרכז בבית הערבה מכונאים, כדי לחדור לבתי המלאכה בצפון ים המלח. וכשפנו אליו גם הוא לא סירב, היינו באותה קבוצה חינוכית ובכל זאת הפרידו בינינו. אני מוכרח להודות שלמרות זאת, הלכתי לשדות ים ברצון משום שלשדות ים יש קסם מיוחד ומי שעבד בים מכיר משהו מהקסם הזה.

עבודה בדיג

הדבר הראשון היה המאבק להסתגלות אישית לים, הסתגלות יום יומית מחייבת. כל מי שמערכת שיווי המשקל באוזניים אצלו תקינה איננו רגיש לתנודות הים ויכול לעבוד בים. אבל מי שיש לו רגישות כלשהי בשטח זה צריך להסתגל, וזה מאבק אישי מתמיד. כי כשאתה עולה לספינה עד שאתה מסתגל לתנודות אתה מקיא פה ושם, ובשינויים חריפים במזג האוויר גם קורה שאתה מקיא, כך שזה מאבק אישי מיוחד אלא שלמאבק האישי מצטרפת התחושה שזה מאבק עם איתני הרוח. כל רוח בעיקר בחורף, בסתיו ובאביב, מרימה גלים בים ואין שום חוכמות. כשעובדים בספינות דייג קטנות כמו "קליפות אגוז" של כמה עשרות טונות, מיד התנודות עושות את שלהן וכל המערכת חייבת להסתגל לתנודות הללו. כשהים סוער, החביות מתנתקות מהגשרים, צריך לתפוס אותן, צריך לדעת להסתדר וצריך ללמוד להתארגן בכל מערכת של מזג אוויר וכשיש לך תחושה שאתה נאבק עם איתני הטבע ואתה עומד במאבק הזה, התחושה נותנת לך סיפוק.

דבר שלישי חייבת להיות התמצאות בשטח. מי שחושב שנוויגציה חופית זה דבר פשוט אינו אלא טועה. להגיע למקום מסוים בלילה חשוך, גשום, כשלא רואים את הכוכבים ולא רואים היטב את החוף, זה מחייב חושים חדים והתמצאות ושנון מתמיד של מערכת החוף של ישראל. כל הדברים האלה מהווים אתגר והאתגר הזה קרץ מאוד. נוסף לכך- עד מהרה כל מי שעבד בסירות הדיג היה קשור להגנה ובמרוצת הזמן הוטלו על אותם העובדים משימות מטעם ההגנה. אם למשל היה צריך להעביר חומרי נפץ, היה הרבה יותר קל להניח את חומרי הנפץ מול שדות ים, כי שם אתה נכנס לנמל בלי כל בעיות. אין חיפושים, אין בדיקות בשער ואתה נמצא ברציף של ספינות הדיג ואתה ויכול להתארגן לפעולות אלה ואחרות.

אינני יודע אם זוכרים זאת היום, אבל בשיטות אלו למשל הצמידו את מוקשי הלוקה לאותן ספינות שבעזרתן הביאו עולים לקפריסין. ובשיטה הזו קרה

האסון הגדול של טביעת ה"פטריה". כלומר -ספינות הדיג היו גם מרכז לאימונים של חברים שהיו בפלי"ם, ולאחר זאת למדו איך לנהוג בספינה, ואיך לפעול בספינה כלומר את הקורסים הראשונים שלהם בימאות קיבלו בספינת הדיג. כך שלמרות שבאתי בתור בודד, זה היה אתגר רציני בשבילי, אנסה לתאר קצת את מערכת העבודה עצמה לא רק את הדברים הנלווים. עבדנו בדיג מכמורת. זה פשוט לא יאומן איך בעומקים, בקווים מסוימים לאורך חוף הים התיכון, וזה יכול להיות על יד קפריסין או על יד טורקיה, בכל המסלולים הללו אנחנו ידענו שאין סלעים ואין ספינות טבועות. זורקים רשתות גדולות בגודל של שק ענק. • זוהי שיטת "העפיפונים" כשהם למטה פותחים את השק אשר נגרר בכוח המנוע על קרקעית הים בעומק שונה – יכול להיות 80 או 60 או 40 או 100 מטר. זאת קבע ניסיונם של הדייגים שידעו באיזו תקופה בעונות השונות יש דגים בעומק זה או אחר באזורים השונים. את שק הרשת הזה היה צריך להרים בעזרת מנופים כל 3-4 שעות ואם היו דגים, היתה שמחה גדולה, אבל כשמרימים את הדגים ופותחים את השק הדגים נשפכים על פני הרצפה של ספינת הדיג וצריך לאסוף אותם במהירות כזו שכאשר אתה מעלה את הרשת בפעם השניה יהיה במקום פנוי לדגים הנשפכים שנית. כלומר עליך היה ללמוד לשבת על הישבן, על כיסא קטן ובזריזות רבה, על אף תנודות הים, לברר את הדגים בשתי ידיים ולהחזיק שיווי משקל. המיון היה לפי מינים, סולטן איברהים לחוד, לוקוס לחוד, שרבידים לחוד בקיצור כל המינים השונים שישנם. כשהיינו מעלים את הדגים מקרקעית הים, השק היה עדיין קשור בכבלים של פלדה אל שני לוחות שהיינו קוראים להם הרקולסים. כשהיו מפרידים בין שני הכבלים האלה ההרקולסים דאגו לכך שהשק יפתח. • כדי להעלות את השק אל שני ההרקולסים, היה צורך למשוך בחבלים וזה לא נעשה בכוח הידיים אלא בכוח של מנוף, כי בני אדם לא יכלו להרים מערכת כזאת.

לילידי הארץ לא היה באותה תקופה ניסיון בדיג והיינו מקבלים מדריכים מכל עמי הים התיכון, אם זה יוגוסלבים שלימדו את אנשי שדות ים דיג אורות, ואם זה הסכם בינינו לבין איזו ספינת דייגים איטלקית. הקפטן שלהם היה עובד בספינה שלנו, וסגנו היה מנהל את הספינה שלהם. היו חילופי עובדים בינינו לבינם בצורה כזאת למדנו את העבודה. מאחר שהפקודות היו פקודות מועטות מאוד, היה צריך לדעת רק 10 מילים בכדי להסתדר עם האיטלקי כדי לדעת מה הוא רוצה, מילים פשוטות כמו לאכול, לעבוד וכו'. בצורה כזאת היינו מסתדרים ואם לא הבנו משהו הסתדרנו

בתנועות ידיים. בדידותי חלפה ועד מהרה נוצרו צוותים שעבדו ביס ביחד, אמנם היו חילופים רבים והיינו מדברים על "תחנת רכבת" בספינת הדייג. אני זוכר שבשנות עבודתי בקיף עברו עשרות, עשרות של אנשים את הספינות, אמנם לעבודה ביס יש קסם, ואם מדובר על עבודה ביס העוסקת גם בהצלת יהודים הקסם הולך וגובר. אבל צריך כוח רצון כביר כדי להסתגל לעבודה. אז אם יש כאלה ששיווי משקלם אינו יציב ומודעים לזה שהם סובלים ממחלת היס, הם עולים על הספינה, ואינם מסוגלים לשום עבודה, להם היינו קוראים סטרוכה, זה מין דג גדול ששוכב ואינו יכול לזוז. היו שגילו כוח רצון וניסו להסתגל לעבודה ביס, הם היו מקיאים וממשיכים לעבוד, אם אתה בכל זאת רגיש מאוד, ולא מתגבר על תנודות היס הסבל הוא רב מאוד. הסתגלו רק אלה שהתגברו על הקשיים של שיווי המשקל ביס או כאלה שאין להם בעיות שיווי המשקל בכלל. העבודה היתה קשה, היינו יוצאים ליסלא ליום עבודה של שמונה שעות ולא חוזרים בערב הביתה.. המרכז היה או בנמל חיפה או בנמל תל-אביב, היינו יוצאים ל 3-4 ימים, אם היינו נוסעים לסביבות אלכסנדריה לדוג לוקוסים או סולטן איברהימ ^{השני} בעונות הקיץ, אז לא היה טעם לנסוע ליום אחד לשם ולחזור בטרם מלאנו את המקרר ולחזור. מאחר שלא היתה לנו מסורת ימית ועבדנו בצורה פרימיטיבית מאוד קרו גם תקלות. תקלה פשוטה שקורת ונפוצה בזמן העלאת הרשת. כשאתה מעלה את רשת הדגים, הרשת צפה למעלה ובכדי להקל על האנשים לגרור אותה קרוב לספינה ככל האפשר, שזו לפני שאתה מעלה את השק הגדול עם הוינטש אתה נותן תנועה אחורנית עם הספינה בעזרת הפרופלר, עכשיו אם הדייגים אינם מנוסים ורוצים לחסוך קצת במאמץ ומנסים לנוע עוד קצת אחורנית – התוצאה שהרשת נתפסת בפרופלר וזה דבר נורא. אם אתה מצליח להפסיק את תנועת הפרופלר לפני שהרשת מסתבכת כהלכה, עוד אפשר לנתק את הרשת. איך? לוקחים סכין בפה כמו שרואים בסרטים, צוללים לפרופלר וחותרים לאט, לאט עד המצליחים לשחרר את הפרופלר. ואת שרידי הרשת זורקים לים. אם הרשת הסתובבה קצת יותר בפרופלר, שום סכין איננו מסוגל לחתוך את הרשת ואז אתה תקוע למשל מול חופי אלכסנדריה בלי מנוע, כי אי אפשר להניע מנוע כשהרשת מסובכת בפרופלר. ואם חס וחלילה מניעים את המנוע – הרשת תסתבך עוד יותר בפרופלר והוא יכול ליפול זה אסון עוד יותר גדול. מה עושים? ובכן מרימים מפרשים. ספינות הדיג אינן ספינות מפרשים. יש להן מפרשים למקרה של תקלה במנוע, אבל אז צריך להגיע מחוף אלכסנדריה לתל-אביב,

זוה עניין של ימים על ימים, זה תלוי ברוח ובעוצמתה וכשהים רוגע אתה כועס כי אתה רוצה להגיע לאזור של ישוב והספינה כמעט אינה זזה. האמת היא שהקשר לספינות היה קשר של אינפורמציה. היו מודיעים לחברים, לפי היציאה שנוסעים לדרום, לדוג **לובוט**, אם נסענו דרומה ריכזנו את הדגה בשוק של תל-אביב, אם היינו דגים בצפון היינו מרכזים את הדגה בשוק תלפיות בחיפה, אם לפתע הספינה איחרה להגיע לתנובה – סימן שקרה משהו, אבל איך אפשר היה להבחין אם קרה משהו כן או לא? אם איחרנו ב-3-4 ימים לא היו רצים לחפש אותנו. כך היו נתקעים לפעמים בים כמה ימים, אז גם המזון היה נעלם, אבל שמרנו תמיד שיהיו מספיק מים מתוקים, אם הצלחנו לדוג כמה דגים לפני שהרשת נתפסה לא היתה בעיה לבשל דגים בצורות שונות, מבושל או מטוגן, וכך הסתדרנו בעת צרה. קרו גם מקרים רציניים יותר. למשל בספינה של מרדכי לביא הפרופלר נפל בסערה, ובנס הם הגיעו לבירות וניצלו.

משהו אחר על העבודה, ידענו שיש גם עבודה לא וכל כך רומנטית, היו תיקוני רשת, היתה עבודת צביעה של הספינה. היו בודקים את המערכת, והיו מורידים את כל השבלולים שנדבקו לספינה, אחת לכמה שנים היה צריך לעלות על מבדוק, לוודא שלא נוצר חיתוך של הציר על ידי זרמי המים ויצירת זרמי חשמל, כי כתוצאה מתקלה כזו הפרופלר היה יכול להעלם תוך כדי נסיעה בים.

היתה לדייגים התחושה, שהם גם **אז** אחראי בהגנה ושדות ים עלתה להתישבות לא רק למטרת דייג. היו גם מטרות נוספות, נסתרות. האנגלים כמובן חשו שדרך ספינות הדיג מגיעים לנמל חיפה גם דברים שאינם רצויים להם..

השבת השחורה

בשבת השחורה קבוץ שדות ים היה אחד הישובים שהוקף ושבנו נערכו חיפושים. לכולנו כבר היו אז הנחיות ברורות מאוד מההגנה איך לפעול, ההנחיה היתה התגוננות פסיבית. אבל יש להודות שזה קשה מאוד לבצוע. אתה קם בבוקר וכל החצר מוקפת טנקים ואתה רואה את האנגלים דבוקים **הטנקים** ולא נותנים לצאת אלא רק להיכנס. קבוצת חיילים מקימה גדר סביב מגרש מסוים. מי שלא חש על בשרו מה **הצאת** התגוננות פסיבית לא יבין מה היה שם: ישבנו בקבוצות אנשים וכאשר חיילים אנגליים ניגשים אליך ודורשים ממך לקום אתה כאילו לא מבין אנגלית, אתה לא מדבר, ממשיך

לשוחח בינך לבין החברים שלך ופתאום חודר כידון לגופך, כידון זה סכין רחבה מאוד והדם מתחיל מיד לזרום. צריך להודות שלא כל החיילים דקרו, אולם בכל קבוצת חיילים היו 3 – 2 חיילים עם מגמות סדיסטיות שדקרו ואם הקבוצה לא קמה, הם דקרו ללא הרבה היסוסים מספר אנשים ואפילו לא רק בישבן אלא גם בחזה, עד שאחד מחברי שדות ים היה צריך לבלות כמה חודשים בבית חולים משום שהריאה שלו נפגעה מהדקירה. אחרי שהיו דוקרים מחצית או שליש מהקבוצה כבר קמו החברים בלי הרבה חוכמות והלכו לאותו מגרש עם גדר תיל שהאנגלים הכינו. זה היה מחזה שהעלה במחשבה משהו ממאורעות השואה במלחמת העולם השנייה.

לאחר שהיו מכניסים אותך אל המגרש המגודר התחילו לחקור, לשאול שאלות ובסופו של דבר גם ערכו חיפושים למרבה הצער הם גילו בסככה של הדייגים בגדי צפרדע, ששמשו גם לדוג ולצלול, אבל האנגלים ראו זאת כציד לחימה. בשדות ים לא מצאו נשק כי את כל הסליקים קברנו היטב באדמה. למעשה קברנו אותם כל כך טוב שגם אנחנו לא מצאנו חלק מהם כשקמה מדינת ישראל.

בעתלית

ובכן הובילו את כל הגברים לעתלית, הנשים נשארו בשדות ים הפצועים קל טפלו במקום ואת הפצועים בחזה העבירו לבתי חולים. ההגנה פעלה בצורה יוצאת מן הכלל. כשהגענו לעתלית ניתנו הוראות שכל חצר מסוימת תבחר לעצמה ראש חצר וועדה מארגנת. זה נסך בנו הרגשת בטחון. אבל בלילה הראשון התחילו לענות אנשים ואת צעקות המעונים שמענו בכל רחבי עתלית. זה עורר זעם ומורת רוח והיו גם אלמנטים חשדניים. עד כדי כך, שאני בתור ראש חצר, קיבלתי הודעה: " בחצר שלכם יש בוגד, נא לחקור אותו ולטפל בהתאם" התחלנו להסתכל ימינה ושמאלה מי הבוגד, בחצר שלנו רובם היו חברי שדות ים וחברי קיבוצים אחרים. לבסוף התברר לנו מי הבוגד, בחור בן 16 שברח עם, בת-דודה שלו, אתה רצה להתחתן. כיוון שהוריו והוריה התנגדו לזה, הם ברחו מהוריהם בדיוק בערב של השבת השחורה ונתפסו יחד עם כל הגברים. הוא עמד על הגדר וצעק לאנגלים: "אני צעיר ואני לא שייך לשדות ים" כולנו שמענו את צעקותיו, חקרנו אותו ונודע לנו שהוא היה מתל אביב ושמענו מפיו את הסיפור האמיתי. מרוב רגשות רווחה הסתפקנו במכות כאלה שילמדו אותו לא לגשת לגדר והסברנו לו

שבזמן :מלחמה לא משחקים משחקים. והוא אז כבר הבין את הרמז. העברנו את האינפורמציה הלאה. היו עוברים בלילה בין הגדרות פשוט בזחילה ודואגים לחתוך גדר תיל מסוימת ובדרך חזרה היו מתקנים אותה. כך נוצר קשר של הודעות בצורה מסודרת ובלי בעיות. שולמית : הסתדרתם ביניכם או שבאו אנשים מבחוץ? מאיר : אינני יודע על קשר מבחוץ אני יודע על קשר שהיה בינינו לבין עצמנו. לאחר מכן העלו את כל עצורי עתלית על משאיות ונסענו שעות ארוכות, ארוכות עד רפיח.

ברפיח.

רפיח של אז לא דומה לרפיח של היום, היא היתה שטחים של חולות עם מתקנים של הצבא הבריטי, סככות ענק אלו יכלו לשכן בני אדם וציוד צבאי. בכל סככה כזאת דחפו כמה קיבוצים. אנחנו שדות ים היינו יחד עם אפיקים ועוד כמה קיבוצים אחרים. הריכוז הזה היווה מועקה גדולה, מפני שאם מרוכזים באולם כזה עשרות רבות של אנשים בצוותא, החיים נעשי קשים. השירותים היו שירותי שדה, מקלחות לא היו, לכל סניף כזה היו כמה ברזים. מיד כשהגענו התחיל המאבק עם השלטונות הבריטיים על מים ורחצה. להתרחץ היה צריך אז מתרחצים מתחת לברז. הברזים האלה היו לפי נורמות של הספקת מים לחייל הבריטי, אנחנו נהגנו להתרחץ בלי בגדים, ולכבס אותם באותה הזדמנות, אם אתה עוסק בספורט, היית צריך עוד הפעם להתרחץ. ההצעה שלנו היתה לפתוח בארות של מים ולהכין מנועים. כל הזמן התנהל משא ומתן עם המפקד של האזור על כמות המים.. המפקד של הצבא הבריטי טען שאנחנו משתמשים במים פי 10 יותר מהתקן שמקבל החייל הבריטי. היה קיץ, היינו כל הזמן באבק, בכל הפעילויות הלכנו חצי ערומים, ושמרנו על הבגדים.

כל מי שזכר משהו מתקופת לימודיו בביה"ס ארגן חוג. היה חבר אפיקים שארגן חוג למקרא. אני ארגנתי חוג למתמטיקה, לאלגברה, הייתי צריך לשחזר את כל האלגברה עם כל ההוכחות של משוואות ושל נעלמים שעלו במוחי, בנוסף הייתי מדריך לגייא-ג'צו בעקבות ההתמתחות שהיתה לי בזה בתנועת הנוער. היו חוגים נוספים לאומנות וספרות וכל הדברים האלה נעשו מזיכרונם של החברים. ובכל זאת היו כמה חברים שהיו בלתי פעילים. ישבנו זמן רב ברפיח ובאמת לא השתעממנו, היתה דאגה וחרדה ממה שקורה בישוב, לא ידענו מה קורה בקיבוצים ומה קורה בכלל בעניין השבת השחורה.

חיינו רק משמועות, לא ידענו במדויק שום דבר, אינפורמציות נמסרו בצורה מסודרת רק לאחר מכן. כך שבשבועיים שלושה הראשונים, היה די קשה. אחרי תקופה קצרה של חודש, שחררו את רוב האנשים, ורק הדייגים שאיתרו אותם כדייגים נשארו לתקופה נוספת. המפגש שלי עם רפיח אני מוכרח להודות היה מצד אחד מלווה במתח של התנגשות בינינו לבין הצבא הבריטי, אבל גם בתחושה של כוח של רבים מול מעטים ובלילה הם גילו אפילו פחד. הם דרשו מאתנו ללכת בלילות לבית שימוש עם נר דולק, ולא להסתובב בחוץ. היו כאלה שירו בלילה כדורים באוויר, כדי להפחיד אותנו אבל גם כדי להרגיע את עצמם. בכל זאת ישבו שם עשרות, מאות של אנשים צעירים והם רק כמה חיילים הנמצאים על מגדלי שמירה אם בכל זאת היינו עושים משהו נגדם אף אחד מהם לא היה מצליח להחזיק מעמד. לא היה קורה להם שום דבר לכל היותר, היינו קושרים אותם, צריך לזכור שבכל זאת

היו פעולות של "הפורשים" בכל מיני צורות. **וינה הגדיל את הבחז של**

החיילים שולמית: אם אנחנו משווים התנהגות של צבאות כובשים בדרך כלל במלחמות ובמאבקים מלחמתיים, עם התנהגות הבריטים בארץ, מה הסיכום שלך?

מאיר: זה היה צבא ג'נטלמני, ממושמע, הפקודות הן פקודות והקצינים מקבלים תדרוכים כיצד להתנהג. ראיתי את שדות ים בחיפוש. הם לא שדדו, הם לא הרסו הם עבדו בצורה מסודרת שיטתית עם כלבים, עם מגלי מוקשים בשטח אותו חילקו לרצועות רצועות. אם בחורות היו מכות ומתפרצות היו תופסים אותן בידיים ומתנהגים כג'נטלמנים. אינני סבור שצבא אחר היה מתנהג כך. זה הניסיון האימפריאליסטי שלהם שרכשו במשך דורות רבים, אם מישהו מסתכל היום בטלוויזיה בהתנהגות המשטרה הבריטית בהתפרעויות בלונדון ובמקומות אחרים רואים שהם מתנהגים כמו משטרות אחרות בכל העולם. אחרי השבת השחורה כמובן החיכוכים נעשו הרבה יותר חריפים.

ספינות הדיג והקשר לנשק

בינתיים הצטברה בקפריסין קבוצה די גדולה של עולים, ובאמצעות ספינות הדיג נוצר קשר עם קפריסין. מדי פעם בפעם היו בוחרים ספינה אשר לדעתה של רשות הנמל היתה נוסעת לדוג מול חופי טורקיה או משהו דומה. צמוד לזה היו סרים דרך אגב לאיזה מפגש בקפריסין, מורידים את השליח, איש

הגנה ומעלים אנשים שהוחלט להעלות אותם בסירות, ספינות הדיג עסקו כל הזמן בנושא הזה בתאום מלא עם מערכת ההגנה.

שולמית: אתה יכול לתת כאן את התאריך של השבת השחורה?

מאיר: כן 30 ביוני 1946 זה היה שנתיים לפני פרוץ מלחמת השחרור. הפעילות עם ספינות הדיג היתה למעשה מאוד ענפה, מאוד מסודרת. למשל אספר סיפור מעניין. לפני פרוץ מלחמת השחרור נשק לא היה בשדות ים, ובמבצע נחשון הרי קבעו לכל הישובים שהיו בהם מחסני נשק להפריש חלק למבצע נחשון. פרצה שמועה שאחד השליחים שלנו בקפריסין יכול תמורת סכום כסף נכבד לרכוש 1000 רובים. שמועה כזאת בודקים. מאחר שעבדתי בספינה, ששמה היה עליזה, שלחו אותנו יחד עם נציג ההגנה, אליו היה צריך להתקשר למטרה הזו, שמו היה דוד מימון, חבר שדות ים פמגוסטה, כי בפמגוסטה, בקפריסין, היתה צריכה להתנהל העסקה בנושא הזה של רכישת נשק. בפמגוסטה התייצבנו לפני השלטון הבריטי לבקש לאפשר לנו לדוג באזור משום שבאזור שלנו אין הרבה דגים. הכל היה אמת. צריך היה לחכות עד שהמבצע יעבור את כל הרשויות המוסמכות. ידענו שלא נקבל אישור לדוג, אבל אנחנו היינו צריכים לשהות במערכת של פמגוסטה עד שהתברר אמיתותה של השמועה ומה יקרה אחרי סיום המשא ומתן.

מכיוון שלא קיבלנו אישור החלטנו להמציא עבודות תיקון בספינה. לפרק את המנוף וכל הרצועות המחברות את המנוף. במילא היינו צריכים לערוך שם איזה תיקון מסוים. הורדנו גלגל להלחמה, וחיפשנו בפמגוסטה איזה נפח שירתך ויתקן את כל הדברים האלה. לאחר יומיים הודענו שעלינו להתעכב כי יש לנו תיקונים נוספים. ובכן היו אלה כמה ימים של חופש. אפשר היה בפמגוסטה לטייל מסביב לחומות ובעיר העתיקה והחדשה בזמן הציפיה גדולה להשיג את הרובים ולהביא 1000 רובים. תכננו- איך נעמיס את הרובים על הספינה ואיך ניכנס לנמל חיפה ומתי ואיך להעביר משם את הרובים, כל הדברים חייבו תכנונים והתייעצויות בתוך המערכת של טרם יציאת הבריטים מהארץ. בסוף התברר שזו היתה שמועת סרק. האיש שרצה למכור את הרובים נתקף פחד והסתלק מהעניין. ואנחנו נאלצנו לחזור לחיפה כמו שבאנו לקפריסין. אני רק מספר את הסיפור הזה כדי להסביר איזה רעב היה לכל כלי נשק באותה תקופה-לשלוח במיוחד ספינת דיג כדי לרכוש 1000 רובים! – ומה זה 1000 רובים! הספור הזה ממחיש את המצוקה הנוראה שהיתה בישוב היהודי עקב עזיבת הבריטים את המדינה, והחרדה העמוקה

שהיתה באמת, שמא חס וחלילה לא נעמוד במאבק. החרדה הזו היתה בלב כולם.

אנחנו ומלחמת השחרור

אנחנו הדייגים, כשהתחיל המאבק על הדרכים היה מרכזנו בנמל חיפה. מדי פעם בפעם היינו נוסעים ברכב לשדות ים. אך בסופו של דבר הפסקנו זאת, כי באחת הנסיעות האלה, לאחר שחיפה היתה מוקפת ע"י הערבים, ירו על הרכב של שדות ים ואחד החברים שלנו נפגע ונפטר בבית החולים. לפיכך אנו היינו צריכים להישאר בנמל. התהלכנו עם הידיים בכיסים, כאילו שיש לנו רימונים בכיסים, כדוגמת חברי ההגנה שבאמת היו להם רימונים בכיסים. מאחר שבעיר העתיקה בחיפה היו כל מיני קרבות, הם זרקו פצצות סרק ואנחנו זרקנו רימונים, ואז כל יהודי שהיה הולך עם הידיים בכיסים, הערבים היו מסתלקים למראהו כי חששו שיש לו רימונים. מכיוון שהיינו צריכים פיזית להתקיים ולאכול באמת היינו יוצאים לדייג, ובתוך תהליך הקרבות ממלאים כל מיני פקודות ומעבירים מטלות שההגנה הטילה עלינו, כמו להביא סחורה מנמל חיפה לנמל תל אביב או משהו דומה לזה. כיבוש חיפה באמת היה כיבוש קל יחסית, התדהמה שאחזה בי בכיבוש חיפה היתה תדהמה מלאה. בפעם הראשונה ראיתי כיצד המונים נתקפים פניקה. ההנהגה של הערבים בחיפה החליטה לברוח. היא עזבה את המוני הערבים בחיפה ללא הגנה, ללא לוחמים, ללא ידיעה מה יקרה. ורק בהנחיה כוללת שהם צריכים לעזוב את העיר, כדי לאפשר חופש פעולה לצבא הערבי כאשר יבוא לכבוש את מדינת ישראל. ואז כל ערביי חיפה על כל כלי רעוע, אוטו, סירה, נסו על נפשם לכיוון לבנון, אנחנו עמדנו המומים למראה מחזה כזה, מחזה פליטים – שום חילופי יריות לא היו, אבל ראית את ההיסטריה האיומה של אותם המונים, וכל ניסיון של הנהגת הישוב העברי בחיפה להרגיע את הערבים ולהציע להם דו קיום בשלום, כל הניסיונות האלו כנראה הבעירו את ההיסטריה ההמונית ואנחנו עמדנו שעות על גבי שעות וראינו כיצד הערבים בורחים ומפנים את חיפה. זה היה מחזה מיוחד במינו שמבהיר כיצד שמועות יכולות לשבש כל מערכות עם ומדינה.

סוף עבודתי בים

אני מתקרב עכשיו לסוף הרומן שלי עם הים, סוף טרגי. היינו בסוף תקופת מלחמת השחרור והיינו כפופים לחיל הים. הספינות היו מחומשות במכונות ירייה, גם נגד ספינות מצריות גם נגד אווירונים. היו לנו מתקנים מיוחדים על

גבי הספינות והיינו שייכים למערכת השיפוט של חיל הים ושמירה על חוף הים. לילה אחד החלטנו לצאת מול חוף עתלית ^{לדיג} אורות. זה דיג, בו מדליקים לוקסים גדולים עם רשתות בצורה של מטפחת לא של שק ובתחתית המטפחת קשור חבל. כשהדגים נמשכים לאור ועולים על פני המים והדייגים רואים אותם, לוקחים סירה שניה ועם המטפחת הזאת מקיפים את עדר הדגים. אחר כך מושכים את החבל הזה והופכים את המטפחת הזו לשק, מוציאים את הדגים ומכניסים אותם לסירות. כולם יצאו לדיג אורות, ואני נשארתי בספינה כי היה לנו מנוע שני טקט. למרבה הצער. הוא לא היה במצב תקין ^{והוא} וחולל מהומות בזמן שפעל. ובכן החברה ירדו לדוג ואני החלטתי לרדת לחדר המכונות לבדוק אותו ואחר כך להכין ארוחת ערב לכולם. פתחתי את דלת חדר המכונות וראיתי אור יותר מידי גדול, ירדתי למטה ופתאום ראיתי שאחד מגופי הצינור הצית את הסולר שהיה בחדר המכונות והסולר בגלל ארובת האוויר שאני יצרתי בכך שפתחתי את הדלת, יצר להבה אל גיריקן של ספירט כחול שעמד מתחת לסולם, עליו אני עמדתי, הלהבה הזאת גרמה לפיצוץ של מיכל הספירט הכחול ואני כולי הייתי מכוסה ספירט כחול ובווער. עם איזה חוש שישי אינני יודע איך, כמו שאני בווער כמו לפיד אש קפצתי למים וכך כיביתי את האש. הדייגים שמעו את הפיצוץ זה יכול היה להיות לא הפיצוץ היחידי כי הספינה היתה מחומשת והיו לנו שם אלפי כדורים ורימונים. הם קראו לי בשם, כדי לחפש אותי בלילה חשוך. אני לא איבדתי את הכרה וכך ניצלתי, לפי דעת הרופאים מי המלח מחטאים.

אני נשרפתי שני שליש בחלק העליון, להוציא מכנסי התעמלות שהלכתי איתם. הספירט הכחול בער גם שם אבל לא נגע בגוף, לא היתה לי אף שערה על הראש, עד שהגעתי לבית החולים זה לקח ארבע שעות, כי היה צריך למצוא את הכניסה לעתלית. מאחר ששמרתי על חוש התמצאות הייתי צריך להסביר לחבריה איפוא הכניסה לעתלית, ואיך להביא אותי לבית ^{נית} החולים כשהגעתי לשם באמת הרגשתי שאני גמור. נפלתי לידיים של רופא טוב שהיה לו נסיון בטביעות בים ושריפות במלחמת העולם השניה. הוא הראה לי אחר כך צילום של ילד אמריקאי שהוא הציל ואשר נשרף 80%, זה היה מקרה שילדים שיחקו באינדיאנים קשרו אותו ועשו מדורה, אח"כ נבהלו וברחו ועד שהחבלים לא נותקו מהאש הילד נשרף היטב, אבל הרופא הזה ריפא אותו, בתמונה הוא היה לבן ונקי וכך הוא אמר לי: "גם אתה תצא כך".

על כל פנים בזה נגמרה לי האמביציה לעבוד בים. הרופא הסביר לי שכמה שנים יהיה לי עור של תינוק ולא אוכל בשום פנים ואופן לעבוד בשמש ולא

בים ואצטרך לחשוב על הסבה מקצועית – להיות בצל. כך יצאתי לפעילות ציבורית מיד, כשהחלמתי מהשריפה, גייסו אותי למחלקת ההדרכה של התנועה המאוחדת. השתלבתי, בסופו של דבר, גם בעבודה מנואלית במעין צבי, שהיתה קשורה במוסך. כך שבעקבות הפציעה עסקתי בפעילות הציבורית במעין צבי עצמה וגם בתנועה. יכולתי לספר הרבה על מעין צבי – אבל תיעוד לא היה אז. אנשים פרטיים לא היתה מצלמה בתקופה ההיא. המדינה היתה צריכה לדאוג לתיעוד לשם תעמולה ושמור ההיסטוריה.